

УДК: 371.134:336.225

Інна АРТЕМЕНКО

м. Київ

Критерії ефективності застосування інформаційних засобів у психолого-педагогічній підготовці майбутніх податкових інспекторів

У статті подано та обґрунтовано основний зміст критеріїв ефективності застосування інформаційних засобів у психолого-педагогічній підготовці майбутніх податкових інспекторів та їх показників. Зокрема, представлено такі критерії: мотиваційний критерій; критерій ступеню оволодіння психолого-педагогічними знаннями; критерій сформованості психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності майбутньому податковому інспектору.

Аналіз наукових робіт, що пов'язані з проблемою психолого-педагогічної підготовки фахівців економічного профілю (Міщенко І.Б., Поясок Т.Б., Плотко О.В.) та робіт, що пов'язані з використанням в учбовому процесі інформаційних технологій (Баловсяк Н.В., Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Коваль Т.І., Коломієць А.М., Сисоєва С.О.) показав необхідність розробки системи критеріїв оцінки рівня психолого-педагогічної підготовки майбутніх податкових інспекторів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Критерій – ознака, що є основою класифікації¹

Під критерієм також розуміють – правило, ознаку, на основі яких можна робити висновок про достовірність чогось².

Критерії і показники якості навчальної діяльності – сукупність ознак на основі яких складається оцінка умов, процесу і результату навчальної діяльності, що відповідають поставленим цілям³.

Розробка системи критеріїв оцінки рівня психолого-педагогічної підготовки майбутніх податкових інспекторів засобами інформаційно-комунікаційних технологій вимагає врахування наступних моментів.

По-перше, виходячи з того, що процес психолого-педагогічної підготовки майбутніх податкових інспекторів пов'язаний з їх професіоналізацію, є тривалим, та продовжується на протязі всього життя, система критеріїв і показників має враховувати динаміку такої підготовки. Тобто, як зазначає В.П.Беспалько, критерій має бути адекватним тому явищу, виміром якого він є, отже в ньому повинна бути чітко відтворена природа вимірювального об'єкту і динаміка змін, що відтворюється критерієм явища⁴.

Тому, означенні критерії мають надавати можливість визначити рівень психолого-педагогічної підготовки у фахівця на досліджуваній момент часу, та відслідкову-

¹ Служба тематических толковых слова рей. – [Электронный курс] – Электрон дан. – Режим доступу: <http://glossary.ru/>, Загол. з екрану. – Мова рос.

² Малый энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона. – [Электронный курс] – Электрон дан. – Информационный Интернет-портал Яндекс. – Режим доступу: <http://encycl.yandex.ru/>, Загол. з екрану. – Мова рос.

³ Енциклопедія освіти / Акад. пед. Нак України; головний редактор В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040с. С-434

⁴ Беспалько В.П. Элементы теории управления процессом обучения. Часть II. (Измерение качества процесса обучения). – М.: Из-во «Знание», 1971. – 72с., С-61

вати її зміну на різних етапах професіоналізації податківця, діагностуючи рівень розвитку особистості.

По-друге, система критеріїв і показників має охоплювати всі складові психолого-педагогічної підготовки майбутнього податкового інспектора.

Виходячи з попереднього аналізу та враховуючи мету дослідження, під критеріями психолого-педагогічної підготовки майбутніх податкових інспекторів засобами інформаційно-комунікаційних технологій ми розуміємо ознаки, на основі яких здійснюється оцінка рівня психолого-педагогічної підготовленості майбутніх податківців до професійної діяльності.

Показники вимірювання психолого-педагогічної підготовки майбутніх податкових інспекторів – „це кількісні та якісні характеристики сформованості ознак, які вивчаються та вимірюються”.⁵

Визначаючи систему критеріїв і показників для оцінки рівня психолого-педагогічної підготовки майбутніх податківців ми використовували такі методи як: аналіз нормативно-регламентуючої документації („Кодекс професійної етики працівника державної податкової служби України”, посадові інструкції Державної податкової інспекції), спостереження за працівниками Державної податкової інспекції, бесіди, анкетування працівників Державної податкової інспекції, аналіз навчальної документації, експертна оцінка відповідно до розроблених нами критеріїв і показників.

До критеріїв психолого-педагогічної підготовки майбутніх податкових інспекторів засобами інформаційно-комунікаційних технологій ми віднесли

Мотиваційний критерій

Критерій ступеню оволодіння психолого-педагогічними знаннями

Критерій сформованості психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності майбутньому податковому інспектору.

Розкриємо змістовне наповнення цих критеріїв. Див табл. 1

Професіоналізація податківця здійснюється упродовж життя і обумовлюється процесами самопізнання, саморегуляції і самооцінки особистості, впливом біографічних факторів життєвого досвіду, стилю життя, і відображається у вікових періодах, у стадіях (етапах) життєдіяльності спеціаліста, а також полягає у формуванні у індивіда, на сам перед, професійних здібностей і мотивів праці, що відповідають вимогам діяльності і залежать від змісту трудового процесу.⁶ У зв’язку з цим чільне місце у професійному становленні податківця займає система сформованих у майбутніх податківців мотиваційних чинників застосування у професійній діяльності психолого-педагогічних знань, вмінь і навичок, а також неперервного їх поновлення упродовж життя. Наприклад, майбутній податківець має усвідомити, що виконання ним своїх службових обов’язків супроводжується підвищеною емоційною напругою і неможливе без професійного спілкування з платниками податків, колегами, саме тому податківець має: прагнути стабільності емоційного стану, розуміти необхідність внутрішньої самодисципліни і самоорганізації, застосовувати у своїй професійній діяльності психолого-педагогічні знання, уміння і навички та поновлювати їх.

⁵ Коваль Т.І. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів- економістів: Монографія. – К.: Ленвіт, 2007. – 264с. – С.122.

⁶ Психология. Учебник для экономических вузов / Под общ. ред. В.Н.Дружинина. – СПб.: Питер, 2000. – 672с. С-397.

**Компоненти, критерії і показники психолого-педагогічної
підготовки майбутніх податкових інспекторів**

Компоненти психолого-педагогічної підготовки	Критерії		
	Мотиваційний критерій	Критерій оволодіння психолого-педагогічними знаннями	Критерій сформованості психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності
Комунікативна	Розуміння необхідності застосування у професійній діяльності податкового інспектора комунікативних знань і навичок	Знання з психології міжособистісної взаємодії та ділового спілкування	Комунікативні вміння
		Знання з конфліктології	Вміння працювати у команді
Організаційно-педагогічна	Потреба у внутрішній самодисципліні і самоорганізації	Знання з педагогіки та психології щодо самоуправління та самоорганізації	Уміння попереджувати і вирішувати, в разі їх виникнення, особистісні та професійні конфлікти (з колегами і платниками податків)
			Вміння планувати і організовувати власний робочий час. Управлінські вміння
Особистісно-розвивальна	Стійкий інтерес до психолого-педагогічних знань та потреба в їх оновленні	Знання з психології та педагогіки щодо розвитку особистості упродовж життя	Вміння ефективно використовувати свої здібності та розвивати особистісні якості упродовж життя.
Емоційно – регулятивна	Прагнення стабільності емоційного стану	Знання з психології та педагогіки щодо регуляції психоемоційного стану	Вміння контролювати власні психічні та емоційно-вольові процеси
			Вміння контролювати психічні процеси співрозмовника

Мотиваційний критерій визначає рівень замотивованості майбутнього податківця у внутрішній самодисципліні та самоорганізації, застосуванні у своїй професійній діяльності психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, та їх поновленні протягом життя.

Тому, показниками вимірювання рівня сформованості у майбутніх податкових інспекторів мотиваційного критерію є:

1. Розуміння необхідності застосування у професійній діяльності податкового інспектора комунікативних знань і навичок
2. Потреба у внутрішній самодисципліні і самоорганізації
3. Стійкий інтерес до психолого-педагогічних знань та потреба в їх оновленні
4. Прагнення стабільності емоційного стану

Високий рівень цих показників характеризується стійким інтересом до психолого-педагогічних знань, постійною потребою у їх оновленні, стабільним прагненням стабільності емоційного стану і розумінням необхідності застосування у професійній діяльності податкового інспектора комунікативних знань і навичок.

Середній рівень свідчить про присутність нестійких інтересів, потреб, мотивів та їх часткове усвідомлення. Низький рівень відрізняється абсолютною відсутністю у майбутнього податкового інспектора розуміння необхідності застосування у своїй професійній діяльності комунікативних знань і навичок, потреби у внутрішній самодисципліні, інтересу до психолого-педагогічних знань та потреби в їх оновленні, прагнення стабільності емоційного стану.

Критерій ступеню оволодіння психолого-педагогічними знаннями є базовим для критерія сформованості психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності майбутньому податковому інспектору. За умови відсутності у майбутнього податківця психолого-педагогічних знань не коректно вести мову про сформованість критерію психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності податківцю. Критерій **ступеню оволодіння психолого-педагогічними знаннями** визначає рівень засвоєння отриманих студентом знань з психології та педагогіки необхідних майбутньому податковому інспектору у його професійній діяльності. Тому система показників цього критерію враховує структуру психолого-педагогічної підготовки і включає наступні показники:

1. Знання з психології міжособистісної взаємодії та ділового спілкування
2. Знання з конфліктології
3. Знання з педагогіки та психології щодо самоуправління та самоорганізації
4. Знання з психології та педагогіки щодо розвитку особистості упродовж життя
5. Знання з психології та педагогіки щодо регуляції психоемоційного стану

Високий рівень сформованості критерію у студента підтверджується повним, ґрунтовним і логічним викладом знань стосовно перелічених показників з узагальнюючим аналізом навчального матеріалу і розумінням застосування отриманих знань на практиці.

Середній рівень характеризується можливістю студента повно і логічно викласти знання стосовно зазначених показників, але без узагальнюючого аналізу навчального матеріалу і частково розуміючи застосування цих знань на практиці.

Низький рівень **оволодіння психолого-педагогічними знаннями** підтверджується поверховим викладом суті навчального матеріалу з великою кількістю логічних помилок без узагальнюючого аналізу і розуміння застосування знань на практиці.

Критерій сформованості психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності майбутньому податковому інспектору визначає рівень сформованості у податківця навичок професійного спілкування, навичок самоорганізації і саморозвитку, управлінських умінь, а також навичок психоемоційної саморегуляції. Тому, показниками вимірювання рівня сформованості психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності майбутньому податковому інспектору є:

1. Комунікативні вміння
2. Вміння працювати у команді
3. Уміння попереджувати і вирішувати, в разі їх виникнення, особистісні та професійні конфлікти (з колегами і платниками податків)
4. Вміння планувати і організовувати власний робочий час
5. Управлінські вміння
6. Вміння ефективно використовувати свої здібності та розвивати особистісні якості упродовж життя

7. Вміння контролювати власні психічні та емоційно-вольові процеси

8. Вміння контролювати психічні процеси співрозмовника

Сформованість цих показників у майбутніх податкових інспекторів в процесі психолого-педагогічної підготовки дає їм змогу успішно виконувати професійну діяльність в умовах підвищеної конфліктності і емоційної напруги професійного середовища.

Оцінювання перелічених вмінь за низьким, середнім та високим рівнями здійснюється викладачем під час аудиторних занять у процесі виконання студентами професійно спрямованих навчально-практичних ситуацій, тренінгових вправ та психолого-педагогічних задач.

Високий рівень сформованості критерію у студента підтверджується стабільністю емоційного стану майбутнього податкового інспектора, повним оволодінням переліченими психолого-педагогічними вміннями зі здатністю студента щодо аналізу професійно спрямованих психолого-педагогічних ситуацій і вибором адекватної реакції стосовно даних ситуацій.

Середній рівень характеризується частковим оволодінням переліченими психолого-педагогічними вміннями

Низький рівень психолого-педагогічних вмінь необхідних у професійній діяльності майбутньому податковому інспектору підтверджується нестабільністю емоційного стану, відсутністю психолого-педагогічних вмінь.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2008

Инна АРТЕМЕНКО

Критерии эффективности использования информационных средств в психолого-педагогической подготовке будущих налоговых инспекторов

Резюме

В статье рассматривается и обосновывается содержание критериев эффективности использования информационных средств психолого-педагогической подготовки будущих налоговых инспекторов и их показателей. В том числе, представлены такие критерии: мотивационный, критерий степени овладения психолого-педагогическими знаниями и критерий сформированности психолого-педагогических умений, необходимых в профессиональной деятельности будущему налоговому инспектору.

Inna ARTEMENKO

Criteria of Efficiency in the use of informative tools in psychopedagogical preparation of future tax inspectors

Summary

Basic maintenance of criteria of efficiency of the use of informative tools in psychopedagogical preparation of future tax inspectors and their index is examined in the article and grounded. Including such as: motivational, criterion of degree of capture by psychopedagogical knowledges and criterion of formed of psychopedagogical abilities of necessary in professional activity tax inspector.